

Yhdenvertaisuussuunnitelma 2017-2021

Kaupunginhallitus 29.5.2017

Sisällysluettelo

1.	JOHDANTO	1
1.1.	Lainsäädännöllinen tausta.....	2
1.2.	Käsitteet ja määritelmät	2
2.	YHDENVERTAISUUDEN TOTEUTUMINEN YLÖJÄRVEN KAUPUNGISSA	5
3.	SUUNNITELMAKAUDEN LINJAUKSET JA SEURANTA	12
4.	YHDENVERTAISUUSTYÖRYHMÄN KOKOONPANO.....	13
5.	LÄHTEET	14

1. JOHDANTO

Vuonna 2015 voimaanastuneen yhdenvertaisuuslain (1325/2014) velvoittamana kuntien viranomaisten on laadittava yhdenvertaisuussuunnitelma. Lain mukaan viranomaisen on arvioitava yhdenvertaisuuden toteutumista toiminnassaan ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi. Näiden toimenpiteiden on oltava viranomaisen toimintaympäristö, voimavarat ja muut olosuhteet huomioon ottaen tehokkaita, tarkoituksenmukaisia ja oikeasuhtaisia. Lain mukaan viranomaisella on oltava suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi.

Ylöjärven kaupungin johtoryhmä nimesi kokouksessaan 23.1.2017 työryhmän valmistelemaan kaupungin yhdenvertaisuussuunnitelman. Työryhmään kuuluivat edustajat kultakin kaupungin osastolta. Työryhmä pyysi osana valmistelua lausunnot lapsi- ja nuorisoneuvostolta, mielenterveysneuvostolta, vammaisneuvostolta, vanhusneuvostolta, Viljakkala-neuvostolta, Kuru-neuvostolta, nuorisovaltuustolta sekä asukaslautakunnalta. Lisäksi toteutettiin avoin yhdenvertaisuuskysely, jossa kuntalaisten lisäksi myös esimerkiksi yhdistyksillä ja yhteisöillä oli mahdollisuus kertoa näkemysnsä asiaan. Yhdenvertaisuuskyselystä tiedotettiin kaupungin kotisivuilla, paikallisessa sanomalehdessä sekä kaupungin sosiaalisen median kanavissa. Kyselyssä vastaajilla oli mahdollisuus muun muassa arvioida yhdenvertaisuuden nykytilannetta Ylöjärven kaupungissa sekä esittää mielipiteitä ja kehittämis ehdotuksia yhdenvertaisuuden parantamiseksi. Yhdenvertaisuuskyselyn vastaukset huomioitiin yhdenvertaisuussuunnitelman laadinnassa.

Yhdenvertaisuussuunnitelman tavoitteena on edistää yhdenvertaisuutta määrittelemällä ja kuvaamalla ne puitteet, keinot ja menetelmät, joiden avulla Ylöjärven kaupunki edistää yhdenvertaisuutta toiminnassaan tavoitteellisesti ja pitkäjänteisesti. Yhdenvertaisuuden toteutumisen kannalta on tärkeää tunnistaa syrjintä sekä puuttua siihen. Nyt laaditun yhdenvertaisuussuunnitelman ohella kaupungilla on useita muita suunnitelmia ja asiakirjoja, jotka osaltaan tukevat eri väestöryhmien yhdenvertaisuuden toteutumista ja edistämistä. Näistä voidaan mainita esimerkiksi laaja hyvinvointikertomus sekä kouluissa laaditut tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat.

Tulevan sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen sekä maakuntauudistuksen seurauksena muun muassa sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisvastuu siirtyy kunnilta maakunnille. Tämä vaikuttaa muun ohella esimerkiksi kunnan mahdollisuuksiin huolehtia yhdenvertaisuudesta omassa toiminnassaan. Kunnilla on kuitenkin jatkossakin vastuu kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä.

1.1. Lainsäädännöllinen tausta

Yhdenvertaisuus on Suomen perustuslain (731/1999) takaama perusoikeus. Perustuslaissa yhdenvertaisuuden periaate viittaa sekä syrjinnän kieltoon että ihmisten yhdenvertaisuuteen lain edessä. Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielien, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Yhdenvertaisuudesta säännellään lähtökohtaisesti yhdenvertaisuuslaissa, mutta myös muissa erityislaeissa. Muita erityislakeja ovat esimerkiksi rikoslaki (39/1889), laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986), työsopimuslaki (55/2001) sekä perusopetuslaki (628/1998). Kotimaisen lainsäädännön lisäksi myös kansainväliset valtio- ja ihmisoi-keussopimukset Suomen ratifioimilta osilta asettavat erilaisia velvoitteita yhdenvertaisuuden edistämiseksi kansallisella tasolla. Yhdenvertaisuuslain tarkoituksena on edistää yhdenvertaisuutta, ehkäistä syrjintää sekä tehos-taa syrjinnän kohteeksi joutuneen oikeusturvaa.

1.2. Käsitteet ja määritelmät

Yhdenvertaisuus

Yhdenvertaisuus on kaikille ihmisille kuuluva perusoikeus. Kaikki ihmiset ovat samanarvoisia ja heitä ei saa asettaa eri asemaan heidän sukupuoles-taan, iästään, etnisestä tai kansallisesta alkuperästään, kansalaisuudes-taan, kielestään, uskonnostaan ja vakaumuksestaan, mielipiteestään, vammastaan, terveydentilastaan, seksuaalisesta suuntautumisesta tai muusta henkilöön liittyvästä syystä. Muu henkilöön liittyvä syy rinnaste-taan edellä mainittuihin syihin. Se voi olla esimerkiksi yhteiskunnallinen asema, varallisuus, asuinpaikka tai yhdistystoimintaan osallistuminen. Syr-jintä on kielletty riippumatta siitä, perustuuko se henkilöä itseään vai jo-takuta toista koskevaan tosiseikkaan tai oletukseen.

Oikeudenmukaisessa yhteiskunnassa henkilöön liittyvät tekijät, kuten syn-typerä tai ihonväri, eivät saisi vaikuttaa ihmisten mahdollisuuksiin päästä koulutukseen, saada työtä ja erilaisia palveluja. Perusoikeudet ovat kai-kille kuuluvia oikeuksia.

Välitön ja välillinen syrjintä

Syrjintä voi olla välitöntä tai välillistä syrjintää. Välitön eli suora syrjintä tarkoittaa sitä, että jotakuta kohdellaan epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta kohdellaan, on kohdeltu tai kohdeltaisiin vertailukelpoisessa tilan-teessa.

Välillinen eli epäsuora syrjintä tarkoittaa sitä, että näennäisesti yhdenver-tainen säännös, peruste tai käytäntö saattaa jonkun epäedullisempaan

asemaan muihin vertailun kohteena oleviin nähden. Välillisen syrjinnän perusteet eivät täyty jos säännöksellä, perusteella tai käytännöllä on hyväksyttävä tavoite ja tavoitteen saavuttamiseksi käytetyt keinot ovat asianmukaisia ja tarpeellisia.

Läheissyrintä

Läheissyrintää on syrjintä, jossa henkilö asetetaan epäedullisempaan asemaan sen vuoksi, että hän on esimerkiksi etniseen vähemmistöön kuuluvan tai vammaisen henkilön läheinen. Syrjiminen on myös kielletty sen perusteella, kenet hän tuntee, kenen ystävä, läheinen, sukulainen tai perheenjäsen hän on.

Olettamaan perustuva syrjintä

Olettamaan perustuvassa syrjinnässä on kyse tilanteesta, jossa tekijä erehtyy esimerkiksi henkilön alkuperästä, iästä tai seksuaalisesta suuntautumisesta ja asettaa henkilön esimerkiksi epäedullisempaan asemaan. Syrjintäkiellon soveltamisen kannalta ei ole merkitystä sillä, onko henkilöä syrjitty hänen todellisen tai oletetun syyn perusteella.

Häirintä

Häirinnäksi katsotaan henkilön tai ihmisryhmän arvon ja koskemattomuuden tarkoituksellista tai tosiasiallista loukkaamista siten, että luodaan uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai hyökkäävä ilmapiiri.

Ohje ja käsky syrjiä

Ohjeessa ja käskyssä syrjiä on kyse siitä, että annetaan opastus, toimintaohje tai velvoite, jonka tavoitteena on aikaansaada syrjintää. Kukaan ei saa määrätä toista toimimaan syrjivästi ketään kohtaan.

Vastatoimen kieltö

Yhdenvertaisuuslain mukaan henkilöä ei saa kohdella epäsuotuisasti eikä hänelle kielteisiä seurauksia aiheuttavalla tavalla sen vuoksi, että hän on vedonnut yhdenvertaisuuslain mukaisiin oikeuksiin tai velvollisuuksiin, osallistunut syrjintää koskevan asian selvittämiseen taikka ryhtynyt muihin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden turvaamiseksi.

Muodollinen ja tosiasiallinen yhdenvertaisuus

Muodollisen yhdenvertaisuuden toteutuminen tarkoittaa sitä, että samantapaisessa tapauksessa ihmistä tulee kohdella samalla tavoin. Yhdenvertaisuus ei aina toteudu vaikka kohtelu olisikin samanlaista, sillä ihmisten lähtökohdat ja mahdollisuudet ovat erilaiset. Tosiallisen yhdenvertaisuuden toteuttaminen edellyttää syrjintään perustuvan eriarvoisuuden aktiivista poistamista. Yhdenvertaisuuden aktiivinen edistäminen voi merkitä poikkeamista samanlaisen kohtelun periaatteesta, jotta heikommassa asemassa olevien ryhmien tosiasiallinen yhdenvertaisuus toteutuisi.

Positiivinen erityiskohtelu

Positiivinen erityiskohtelu mahdollistaa tietyn syrjinnälle alttiin ryhmän (esimerkiksi vanhukset, lapset tai etniset vähemmistöt) asemaa ja olosuhteita parantavia erityistoimenpiteitä, jotka tähtäävät tosiasiallisen yhdenvertaisuuden turvaamiseen eivätkä asteeltaan muodostu toisia syrjiviksi. Yhdenvertaisuuslain mukaan sellainen oikeasuhtainen erilainen kohtelu, jonka tarkoituksena on tosiasiallisen yhdenvertaisuuden edistäminen taikka syrjinnästä johtuvien haittojen ehkäiseminen tai poistaminen, ei ole syrjintää.

Kohtuulliset mukautukset

Kohtuullisilla mukautuksilla tarkoitetaan yksittäistapauksissa toteutettavia esimerkiksi viranomaisen tai palvelun tarjoajan tehtäviä tarpeellisia ja asianmukaisia kohtuullisia mukautuksia, jotta esimerkiksi vammaisen henkilö voi yhdenvertaisesti muiden kanssa asioida viranomaisissa ja saada palveluita. Mukautusten kohtuullisuutta arvioitaessa otetaan huomioon heikommassa asemassa olevan ihmisen tarpeiden lisäksi muun muassa mukautusten arvioidut kustannukset sekä mukautuksia varten saatavissa oleva tuki.

2. YHDENVERTAISUUDEN TOTEUTUMINEN YLÖJÄRVEN KAUPUNGISSA

Ylöjärven kaupunginhallitus on hyväksynyt 18.4.2011 § 174 yhdenvertaisuussuunnitelman palveluiden tarjonnassa sekä henkilöstöpolitiikassa. Lisäksi kaupunginhallitus on hyväksynyt 26.9.2016 § 279 erillisen henkilöstön tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman. Suunnitelmien tavoitteina ovat olleet sisällyttää tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen läpileikkaavana toimintatapana kaikessa suunnittelussa ja toiminnassa. Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen tulee olla osa osastojen ja toimintayksiköiden toimintaa ja myös jokaisen kaupungin työntekijän osuudesta.

Edellä mainittujen lisäksi Ylöjärven peruskouluissa sekä lukiossa on laadittu tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat. Suunnitelmien valmistelu on toteutettu henkilökunnan ja oppilaiden kanssa yhteistyössä oppilaslähtöisesti sekä oppilaiden osuutta painottaen. Oppilaita on osallistettu muun muassa kyselyjen muodossa. Myös Ylöjärven koulujen opetussuunnitelmissa on otettu yhdenvertaisuus ja sen edistäminen huomioon.

Työryhmä toteutti 27.3.-16.4.2017 avoimen yhdenvertaisuuskyselyn. Kyselyyn saatiin yhteensä 55 vastausta. Yhdenvertaisuuskysely oli saatavilla kaupungin kotisivuilla sekä paperilomakkeella, jota oli jaossa kirjastoissa, terveyskeskuksessa ja terveystioskissa. Yhdenvertaisuuden nykytilaa kartoitettiin lisäksi pyytämällä lausunnot lapsi- ja nuorisoneuvostolta, mielen-terveysneuvostolta, vammaisneuvostolta, vanhusneuvostolta, Viljakala-neuvostolta, Kuru-neuvostolta, nuorisovaltuustolta sekä asukaslautakunnalta. Yhdenvertaisuussuunnitelmassa käsitellään yhdenvertaisuuslainsäädännön tunnistettuja syrjinnän vaarassa olevia ryhmiä sekä yhdenvertaisuuskyselyssä esille nousseita epäkohtia.

Potilasasiamies ja sosiaaliasiamies

Lainsäädännön velvoittamana terveydenhuollon toimintayksikölle on nimettävä potilasasiamies. Ylöjärvellä potilasasiamiehenä toimii perhekeskuksen sosiaalityöntekijä. Kaupungin tulee nimetä sosiaalihuollon yksiköihin sosiaaliasiamies. Ylöjärveläisiä palvelee Tampereen seutukunnan yhteinen sosiaaliasiamies.

Mikäli potilas tai sosiaalihuollon asiakas kokee tullessaan sosiaali- tai terveydenhuollon palveluissa väärin kohdelluksi, hän voi selvittää tilannetta potilasasiamiehen tai sosiaaliasiamiehen kanssa. Sosiaaliasiamiehen tehtävänä on muun muassa avustaa asiakasta muistutuksen tekemisessä, toimia asiakkaan oikeuksien edistämiseksi ja toteuttamiseksi. Sosiaaliasiamiehen tulee myös seurata asiakkaiden oikeuksien ja aseman kehitystä kaupungissa sekä antaa siitä selvitys vuosittain kaupunginhallitukselle. Sosiaaliasiamiehellä oli Ylöjärvellä vuonna 2015 asiakastapahtumia 88 kappaletta ja vuonna 2016 asiakastapahtumia 57 kappaletta.

Potilasasiamies neuvoo ja avustaa potilasta muistutusten teossa, tiedottaa ja neuvoo potilaan oikeuksista ja asemasta sekä edistää muilla tavoin potilaan oikeuksien yhdenvertaista toteutumista terveydenhuollon palveluissa. Myös yksityisillä palveluntuottajilla on oltava nimettynä palveluaan koskevat asiamiehet.

Kuntalaisten palautteenantomahdollisuus

Ylöjärvellä kuntalaisilla sekä muilla tahoilla on useita kanavia antaa palautetta toimintaa ja palveluita koskien. Kaupungin kotisivuilla on ns. yleinen palautelomake, jonka kautta palautetta voi jättää mihin tahansa kaupungin toimintaan liittyen. Palaute voi olla luonteeltaan esimerkiksi kaupunkiorganisaatiolle osoitettu kiitos, moite, kysymys tai kehittämis ehdotus. Palautteen antamisen yhteydessä kuntalainen voi myös jättää yhteystietonsa, mikäli hän haluaa häneen otettavan yhteyttä palautteeseen liittyen. Annetut palautteet ohjataan viivytyksettä toimivaltaisen viranomaisen tietoon jatkotoimenpiteitä varten.

Tietokoneen puuttuminen voidaan kokea yhdenvertaisuutta rajoittavana tekijänä. Kaupungin kotisivujen palautelomakkeen lisäksi kaupungin toimipisteissä on myös mahdollista antaa palautetta ja vastata erilaisiin asiakastyytyväisyyskyselyihin. Palautelomakkeiden on oltava helposti saatavilla sekä löydettävissä. Lomakkeiden tulee olla myös selkeitä ja helppoja käyttää, jotta kaikilla eri käyttäjäryhmillä olisi yhdenvertainen mahdollisuus antaa palautetta. Palautteiden avulla pystytään puuttumaan havaittuihin epäkohtiin ja kehittämään palveluita.

Palveluiden saavutettavuus ja esteettömyys

Palveluiden saavutettavuus ja esteettömyys ovat keskeisiä yhdenvertaisuuden kannalta. Hyvin saavutettavilla palveluilla ja esteettömällä ympäristöllä otetaan huomioon erilaisten ihmisryhmien tarpeet.

Eri tilojen ja palveluiden esteettömyydellä lisätään monien väestöryhmien yhdenvertaisia mahdollisuuksia. Esteettömyyttä on edistetty Ylöjärven kaupungissa muun muassa erilaisten esteettömyyskartoitusten avulla.

Osa yhdenvertaisuuskyselyyn vastanneista toi vastauksissaan esiin, että palveluiden yhdenvertaisessa saavutettavuudessa olisi parannettavaa. Osa vastaajista koki, että haja-asutusalueella asuvat eivät ole yhdenvertaisessa asemassa kanta-kaupungissa asuviin nähden. Yhdenvertaisuuskyselyyn vastanneista osa arvioi joukkoliikenteen olevan jo nykyisin toimivaa, mutta taas osan mielestä joukkoliikenteen kehittämisellä edistettäisiin palveluiden yhdenvertaista saavutettavuutta.

Kuntien keskeisenä tavoitteena on kunnan asukkaiden tasapuolinen palvelu ja siten peruspalveluiden tasapuolisen saatavuuden ja saavutettavuuden toteuttaminen. Myös lainsäädännöllä pyritään edistämään palveluiden

saavutettavuuden toteuttamista. Muun muassa terveydenhuoltolain (1326/2010) tarkoituksena on toteuttaa väestön tarvitsemien palveluiden yhdenvertaista saatavuutta lähellä alueen asukkaita, paitsi jos palveluiden keskittäminen on perusteltua palveluiden laadun turvaamiseksi. Tasa-arvoiset ja laadukkaat palvelut tulisi olla kohtuullisin kustannuksin kaikkien saatavilla asuinpaikasta ja varallisuudesta riippumatta. Palveluiden saavutettavuutta arvioitaessa on otettava huomioon myös alueiden väliset erot ja palvelutarpeiden erot.

Viljakkala-neuvosto ja Kuru-neuvosto seuraavat alueidensa lähipalveluja ja tekevät tarvittaessa ehdotuksia palveluiden kehittämiseksi. Neuvostot tuovat lausunnoissaan esille, että palvelut sekä joukkoliikenne tulisi olla yhdenvertaisesti saavutettavissa asuinpaikasta riippumatta. Kuru-neuvosto korostaa lausunnossaan tosiasiallisen yhdenvertaisuuden huomiointia palveluja järjestettäessä.

Lapset ja nuoret

Lapset ja nuoret ovat heikommassa asemassa aikuisiin verrattuna. He ovat erityisen alttiita syrjinnälle tai kiusaamiselle, koska he eivät välttämättä tiedä omia oikeuksiaan tai kykene pyytämään omatoimisesti tarvitsemaansa apua. Yhdenvertaisuuskyselyssä nousi erityisesti esille huoli siitä, saavatko tukea tarvitsevat oppilaat riittävästi tukea eri kouluissa.

Lapsen oikeuksia on parannettu muun muassa YK:n lapsen oikeuksien sopimuksella. Sopimuksen tavoitteena on ottaa lapsen etu ja oikeudet huomioon. Tämän avulla pyritään ehkäisemään heidän eriarvoisuutta ja edistetään yhdenvertaisuutta.

Lapsi- ja nuorisoneuvosto seuraa lasten ja nuorten ja heidän perheidensä hyvinvointia sekä seuraa heille tarkoitettujen julkisten palveluiden tasoa ja saatavuutta. Lapsi- ja nuorisoneuvoston lisäksi nuorten etuja ajaa myös nuorisovaltuusto, jossa edustajina toimivat paikalliset nuoret. Nuorisovaltuuston ansiosta nuoret pääsevät itse osallistumaan ja vaikuttamaan heitä koskevaan päätöksentekoon. Lapsi- ja nuorisoneuvoston sekä nuorisovaltuuston on mahdollista antaa esimerkiksi palveluita koskevia kehittämissuhteita.

Lasten ja nuorten eriarvoisuutta lisää esimerkiksi heidän kuulematta jättäminen heitä koskevissa asioissa. Tästä syystä lasten ja nuorten kuulemiseen on panostettava. Lapset ja nuoret pyritään ottamaan huomioon päätöksiä tehtäessä pyytämällä lausuntoja lapsi- ja nuorisoneuvostolta sekä nuorisovaltuustolta. Nuorisovaltuuston lisäksi lapsilla ja nuorilla on mahdollisuus osallistua heitä koskevien asioiden huomiointiin ja kehittämiseen esimerkiksi koulujen oppilaskuntatoimintaan osallistumalla.

Nuorisovaltuuston mielestä yhdenvertaisuuden toteutuminen on jo melko hyvällä mallilla, mutta kehitettävää olisi esimerkiksi koulukiusaamisen ehkäisemisessä. Koulukiusaamisen ehkäisemiseksi on kehitetty erilaisia hankkeita ja kampanjoita, kuten KiVa koulu-ohjelma, mutta hankkeiden ja kampanjoiden tehokkuus on jäänyt käytännön tasolla vähäiseksi. Nuorisovaltuusto toivoo Ylöjärven kaupungin panostavan enemmän kiusaamisen ehkäisemiseksi sekä jo tapahtuvan kiusaamisen lopettamiseksi.

Nuorisovaltuusto korostaa, että myös nuorten työllistyminen on erittäin tärkeää, jotta nuoret saisivat työkokemusta jo varhaisessa vaiheessa. Nuorten on kuitenkin hankala työllistyä, sillä monissa kesätyöpaikoissa vaaditaan tai toivotaan täysi-ikäisyyttä. Ylöjärven kaupunki tukee jo nyt yrityksiä nuorten kesätyöntekijöiden palkkaamisessa ja tarjoaa myös itse töitä nuorille, mutta nuorisovaltuusto toivoisi tähän vielä enemmän panostusta.

Lasten ja nuorten yhdenvertaisuutta voitaisiin lisätä esimerkiksi ottamalla heitä enemmän mukaan päätöksentekoon ja tekemällä enemmän yhteistyötä lapsi- ja nuorisoneuvoston sekä nuorisovaltuuston kanssa lapsia ja nuoria koskeviin päätöksiin liittyen.

Ikäihmiset

Ikäihmiset voivat myös kohdata arjessaan monenlaista eriarvoisuutta. Heihin kohdistuva syrjintä voi olla esimerkiksi ikään perustuvaa ennakkoluuloisuutta tai eriarvoista kohtelua. Tämä voi ilmetä myös muunakin kuin ikään kohdistuvana syrjintänä ja ilmetä myös esimerkiksi vähättelevänä puheena tai syrjivänä käytöksenä. Ikäihmiset eivät välttämättä tunne omia oikeuksiaan ja tästä syystä he saattavat kohdata myös tietämättään eriarvoista kohtelua.

Ikäihmisten etuja Ylöjärvellä ajavat monet järjestöt. Järjestöjen lisäksi vanhusneuvosto seuraa ikääntyvän väestön hyvinvointia ja arvostusta kaupungissa sekä seuraa palveluiden tasoa, saatavuutta sekä saavutettavuutta. Vanhusneuvosto voi myös tarvittaessa tehdä ehdotuksia palveluiden kehittämisen suhteen. Vanhusneuvoston mukaan yhdenvertaisuus toteutuu Ylöjärvellä jo kohtalaisen hyvin. Neuvosto tuo lausunnossaan esille, että yhdenvertaisuuden säilyttämiseksi tulee ottaa huomioon muun muassa perinteisten palautteenantomahdollisuuksien säilyttäminen sähköisen rinnalla sekä palveluiden saavutettavuus.

Ikäihmiset saattavat kokea eriarvoisuutta esimerkiksi sähköisten palveluiden lisääntyessä. Heillä kaikilla ei ole välttämättä tietokonetta käytössä, joka voi heikentää heidän tiedonsaantimahdollisuuksia.

Yhdenvertaisuuskyselyssä osa vastaajista oli tyytymättömiä joukkoliikenteen toimivuuteen ja kokivat, että liian pitkä matka linja-autopysäkillä hankaloittaa kotona asumista. Esteettömien asuin- ja elinympäristöjen

sekä toimivan joukkoliikenteen huomioimisella edistetään ikäihmisten terveyttä ja hyvinvointia.

Ikääntyneen väestön yhdenvertaisuuteen on kiinnitettävä riittävästi huomiota ja varmistettava, että heillä on mahdollisuus saada samat palvelut kuin muilla. Ikääntyneiden huomioimisella tuetaan heidän hyvinvointiaan ja toimintakykyään sekä parannetaan heidän mahdollisuuksiaan saada laadukasta palvelua sekä osallistua palveluiden kehittämiseen. Yhdenvertaisen kohtelun turvaamiseksi iäkkäiden palvelutarpeet tulee tunnistaa sekä mahdollistaa palveluiden esteettömyys ja saavutettavuus.

Etninen alkuperä ja uskonnollinen vakaumus

Etnisellä alkuperällä viitataan muun muassa ulkomaalaistaustaisiin, maahanmuuttajiin sekä suomen ns. vanhoihin etnisiin vähemmistöihin. Etnisyydellä voidaan tarkoittaa myös henkilön kokemusta syntyperästään, kielestään tai uskonnostaan. Etninen alkuperä ja uskonnollinen vakaumus ovat keskeisessä osassa henkilön kokemaa identiteettiä. Etnisyyden tai uskonnollisen vakaumuksen takia jotkut saattavat kokea syrjintää tai epäyhdentvertaista kohtelua. Etnisyyden perusteella syrjityksi voivat tulla myös kielelliset vähemmistöt, kuten esimerkiksi suomenruotsalaiset. Myös etnisten vähemmistöryhmien yhdenvertaisuuteen kiinnitetään huomiota kaupungin toiminnassa muun muassa kouluttamalla henkilöstöä yhdenvertaiseen kohteluun.

Yhdenvertaisuuden edistämiseksi on laadittu myös erilaisia ohjelmia ja materiaaleja kaupungin henkilöstön käytettäväksi. Etnisen alkuperän huomioivia ohjelmia ja asiakirjoja ovat muun muassa Ylöjärven kaupungin kotouttamisohjelma 2014–2018, eri kieli- ja kulttuuritaustaiset lapset Ylöjärven varhaiskasvatuksessa sekä romanilapsi Ylöjärven varhaiskasvatuksessa.

Sukupuolinen ja seksuaalinen monimuotoisuus

Tasa-arvossa on kyse eri sukupuolten ja sukupuoli-identiteetin välisestä yhdenvertaisuudesta. Tasa-arvolain velvoittamana syrjintä sukupuoli-identiteetin ja sukupuolen perusteella on kielletty. Sukupuolinen monimuotoisuus on paljon muutakin kuin vain mies ja nainen tai heteroseksuaalisuus. Seksuaalisen ja sukupuolisen monimuotoisuuden tunnistaminen on yhdenvertaisuuden toteutumisen kannalta tärkeää. Sukupuoliseen ja seksuaaliseen suuntautumiseen saattaa myös liittyä vahva pelko syrjityksi tulemisesta.

Yhdenvertaisuutta on edistetty esimerkiksi ottamalla koulujen tasa-arvosuunnitelmissa huomioon tyttöjen ja poikien sukupuolinen yhdenvertaisuus sekä seksuaalinen suuntautuminen. Tietoisuutta ja koulutusta lisäämällä edistetään tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista.

Vammaisuus

Vammaispalvelulain (380/1987) mukaan vammaisella henkilöllä tarkoitetaan henkilöä, jolla vamman tai sairauden johdosta on pitkäaikaisesti erityisiä vaikeuksia suoriutua tavanomaisista elämän toiminnoista. Vammaisilla henkilöillä on muita suurempi riski joutua syrjityksi eri elämäntilanteissa. Syrjintä voi olla esimerkiksi vammaisuuteen perustuvaa erottelua, syrjäyttämistä tai rajoittamista. Esimerkiksi osallistumisen vaikeus tai työllistyminen voivat olla hankalaa henkilökohtaisen avun puuttuessa. Vammaisten yhdenvertaisuutta korostetaan myös YK:n yleissopimuksessa vammaisten ihmisten oikeuksista, jonka Suomi ratifioi kesäkuussa 2016.

Vammaisneuvosto on kaupungin ja sen alueella asuvien vammaisten ja pitkäaikaissairaiden, heidän järjestöjensä ja omaistensa etuja ajava neuvosto. Vammaisneuvoston tehtävänä on seurata vammaisen ja pitkäaikaissairaan väestön hyvinvointia sekä heille tarkoitettuja palveluja ja tehdä tarvittaessa ehdotuksia palveluiden kehittämisestä.

Vammaisneuvosto on työskennellyt toimikautensa aikana muun muassa esteettömyyden lisäämiseksi. Esteettömyys on vammaisten yhdenvertaisen osallisuuden kannalta keskeisessä osassa. Eriarvoisuutta voidaan ehkäistä esteettömyyden lisäksi muun muassa saavutettavuuden huomioimisella sekä tosiasiallisella yhdenvertaisuudella ja kohtuullisilla mukautuksilla. Vammaisneuvosto korostaa lausunnossaan säännöllisesti järjestettävän yhdenvertaisuuskoulutuksen tärkeyttä. Koulutuksen avulla henkilöstö sisäistää yhdenvertaisuutta tukevat käytännöt.

Terveydentila

Henkilön terveydentilan lyhytaikainen tai pitkäaikainen sairaus saattaa asettaa henkilön epätasa-arvoiseen asemaan muihin verrattuna. Kyseiset henkilöt saattavat kohdata esimerkiksi ennakkoluuloja asioidessaan sosiaali- tai terveydenhuollon palveluissa. Henkilö saatetaan nähdä esimerkiksi vain mielenterveys- tai päihdeongelmaisena, jolloin hänen muu sairautensa tai oikeutensa palveluun saattaa jäädä tunnistamatta.

Ylöjärven kaupungissa toimii mielenterveysneuvosto, joka on kaupungin ja sen alueella asuvien mielenterveysongelmaisten, heidän järjestöjensä ja omaistensa yhteistyöelin. Mielenterveysneuvosto seuraa väestön psyykkistä hyvinvointia ja mielenterveysongelmaisille tarkoitettujen palveluiden tasoa ja saatavuutta sekä tekee tarvittaessa ehdotuksia palvelujen kehittämisen suhteen.

Yhdenvertaisuuden edistämiseksi tulee toimia ennakkoluulottomasti sekä varmistettava palveluiden yhdenvertainen saatavuus. Henkilöstön koulutuksella ja palautteiden huomioimisella sekä niihin reagoimalla voidaan edistää syrjimättömiä menettelytapoja.

Taloudellinen asema

Ihmisten varallisuus ja taloudellinen asema saattavat asettaa ihmiset eriarvoiseen asemaan toisiinsa verrattuna. Yhdenvertaisuuskyselyssä nousi esiin huoli, että esimerkiksi pienituloisuus tai työttömyys voivat aiheuttaa syrjityksi tulemisen riskin. Varallisuus voi muodostaa taloudellisia esteitä esimerkiksi liikkumiseen, terveyspalveluihin tai osallistumiseen erilaisiin yhteisöllisiin tapahtumiin.

Taloudellinen asema voi esimerkiksi asettaa lapset eriarvoiseen asemaan, koska kaikilla ei ole mahdollisuutta osallistua erilaisiin harrastuksiin. Lapset voivat joutua myös esimerkiksi koulussa syrjityiksi tai kiusatuiksi vanhempien taloudellisen aseman perusteella. Tästä syystä tulisi panostaa muun muassa matalan taloudellisen sekä sosiaalisen kynnyksen harrastuksiin, jotta lapsilla olisi samat mahdollisuudet harrastaa taustoistaan riippumatta.

3. SUUNNITELMAKAUDEN LINJAUKSET JA SEURANTA

Yhdenvertaisuussuunnitelmassa on käsitelty yhdenvertaisuutta eri väestöryhmien näkökulmasta. Yhdenvertaisuuden toteutumista arvioitaessa keskiössä on syrjinnän tunnistaminen ja siihen puuttuminen sekä yhdenvertaisuuden edistäminen. Muodollisen ja tosiallisen yhdenvertaisuuden toteutuminen on monien tekijöiden summa. Tämän suunnitelman tavoitteena on edistää ja huomioida yhdenvertaisuusnäkökulma kaikessa Ylöjärven kaupungin toiminnassa.

Linjaukset yhdenvertaisuuden edistämiseksi:

- ❖ kehitetään neuvostojen, lautakuntien ja järjestöjen yhteistyötä
- ❖ tunnistetaan syrjintä ja puututaan siihen
- ❖ jatketaan henkilöstön kouluttamista yhdenvertaisuusasioihin liittyen
- ❖ huomioidaan esteellisyysasiat uusinvestoinneissa
- ❖ kiinnitetään asiakaslähtöisyyteen huomiota kaupungin palveluissa
- ❖ huolehditaan jatkossakin palautejärjestelmän toimivuudesta sekä reagoidaan saatuihin palautteisiin viivytyksettä ja huomioidaan ne palveluja kehitettäessä
- ❖ pyritään turvaamaan palveluiden saatavuus kaupungin eri osissa
- ❖ edistetään digiyhdenvertaisuutta

Linjaukset ovat muotoutuneet muun ohella yhdenvertaisuuskyselystä saattujen vastausten perusteella sekä lapsi- ja nuorisoneuvostolta, mielenterveysneuvostolta, vammaisneuvostolta, vanhusneuvostolta, Viljakkalaneuvostolta, Kuru-neuvostolta, nuorisovaltuustolta sekä asukaslautakunnalta saatujen lausuntojen perusteella.

Myös Ylöjärven kaupungin laajassa hyvinvointikertomuksessa otetaan yhdenvertaisuusnäkökulma huomioon. Laajan hyvinvointikertomuksen tavoitteet ja toimenpiteet tukevat yhdenvertaisuussuunnitelman linjauksia.

Suunnitelmakauden linjaukset huomioidaan kaupungin toiminnassa poikki-toimialallisesti eri osastojen kanssa yhteistyössä. Yhdenvertaisuus ja sen edistäminen on osa kaikkea kaupungin toimintaa. Yhdenvertaisuussuunnitelmasta tiedotetaan kuntalaisille ja kaupungin henkilöstölle tarvittavassa laajuudessa. Yhdenvertaisuussuunnitelmaa tullaan tarvittaessa päivittämään suunnitelmakauden aikana.

4. YHDENVERTAISUUSTYÖRYHMÄN KOKOONPANO

Työryhmä Ylöjärven kaupungin yhdenvertaisuussuunnitelman laatimista varten:

Antti Pieviläinen, hallintopäällikkö, hallinto- ja talousosasto
Tarja Suhonen, opetuspäällikkö, sivistysosasto
Anni Mäkelä, sosiaalityöntekijä, perusturvaosasto
Riina Uusitalo, hallintosihteeri, tekniikka- ja ympäristöosasto
Janniina Pohja, harjoittelija, hallinto- ja talousosasto

5. LÄHTEET

Mikä on syrjintää? Yhdenvertaisuus.fi

<http://www.yhdenvertaisuus.fi/yhdenvertaisuus/mika-on-syrjintaa/>.

Tampereen seutukunnan sosiaaliasiamiehen selvitys kunnanhallitukselle 2016.

http://www.tampere.fi/tiedostot/t/zSrftf9ad/Tampereen_seutukunnan_sosiaaliasiamiehen_selvitys_2016.pdf.

Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014.

Yhdenvertaisuussuunnittelun opas. Sisäasiainministeriön julkaisuja 10/2010.

Ylöjärven kaupunki 2011. Yhdenvertaisuussuunnitelma vuosille 2011-2015.

Ylöjärven kaupunki 2016. Henkilöstön tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma.